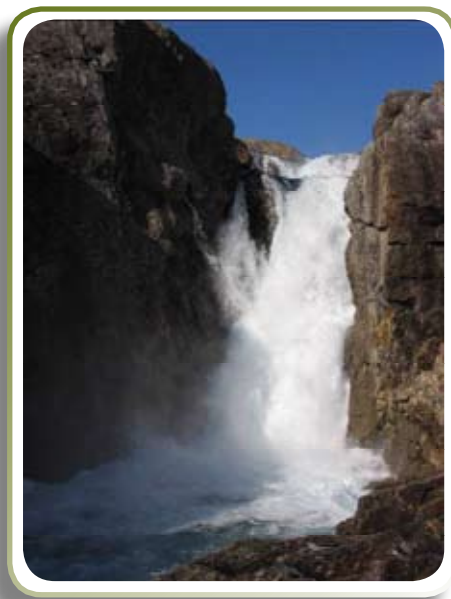

UQAUTIGIYAUYUGHAQ TITIRAQ TALVUNGA IKUMMATIIT

– ALRUYAKTUQTUNIK IKUMATJUTIIT PARNAQUTIGHAQ NUNAVUNMUT –

Alruyaqtuqtunik Titirarvia
Nunavut Kavamat

March 2007

ISBN 978-1-55325-118-7

UQAUTAUNIQ MINISTAMIT

Nunavut allangayuq Kanadami taimaatut aulatjutiqaqpiarmat urhuqyuanit alruyaktukkut ikumatjutiinnikkut ihariaginiinni. Taimaatuungittuni allatut nunani, Nunavut tatja atuyuittuq qanuriliurutinik—imakkut anurikkutluunniit pauwatuutighanik—piliurutit alruyaqtuurutinik. Una taimainniq ihuiyuummiqtitauvaktuq tamaita urhuqyuat qaritiyauvaktut atauhiinnarmik ukiuqmi. Uqaqtauhimayuq, ihuarniqangittuq aulatjutiqaruqta atauhiinnarmi alruyaqturinnikkut ikumatjutighani munaritjutighainni inuuhiptingni.

Taimaatut anginiqaqtuq Nunavut pivallialiuqluni alruyaqtuqtunik ikumamatjutighainni parnaqtuqhamik mighiyuummiqtittaangani aulatjutigivaktavut nunguttaaqtumi alruyaqtuqtunik ikumatjutigivaktaptingni atuqpaktaptingni upalungaiyaqulutalu hivunighaptingnut. Uppiriyunga havalluarnighaut umani nutaami parnaqtuqhami taimaatut ihivriuhluni himmautigiyauyughanik allanik alruyaktuqtuni ikumatjutighanik aghuurhaqlugitlu inuvut pauwaternikkut atuttiaqulugit. Taimaa Nunavunmit alruyaqtuqtunik ikumatjutikkut parnaquti piliurniaqtuq maligaghmik manighakkutlu pitjutuqhamik hivulliurutighaq ihumaliurutiptingni talvani alruyaqtuqtunik ikumatjutighani mighipqaqtirlugulu iharianivut tapkunani qaritiyauvaktuni urhuqyuanit.

Taimaatuupluni naittuupluni tavungaraaluuplunilu havaniq, una titiraq piuniaqtuq hivulliqaanguluni piniq hivumuutippaqluta piliurningani angiyumi alruyaqtuqtunik ikumatjutikkut parnaqtuqhami. Tunihiyuq qaffinikiaq qanuriliurutighanik hivumuktiyaami alruyaqtuqtunik ikaumatjutikkut atuqtiarutinik mighilaayuummiqtitlugulu iharianaiginikput urhuryuani.

Talvani, Nunavunmiut allanguqtiqtitaghait ihumaginirmingnik alruyaqtuqtunik ikumatjutiinnik atuqtiarutainnilu. Aippaanittauq, nanminiaqtuq, tapkuatlu Nunavut Kavamatkut pivillu, ihumaliurutiqangniarungnarhivut havakvikni ihuarhainirnik pimmarigharianginni hultjutinik mighiyuummiqtirlugitlu akiliqpektat. Tunngavighaliuqtaugaqariaqtuq tapkununga ihuaqtunut havaktinit havakviknitlu ilautjutighainni Nunavutip alruyaqtuqtunik ikumatjutikkut piqarningani hivunighaani.

Ihivriuhigit qanuriliurutighat aulapqaqtinivunni alruyaqtuqtunik ikumatjutikkut atuqpaktaptingni pitjutiingnilu, Nunavunmiut ilautjutigiyait allat Kanadamiut akihaqtuliqtaat ihumaniq alruyatuqtunik ikumatjutiit akikittut, amigaittut atuqtauttaaqutlu ihumagihimaitumik avati.

Nunavut Kavamatkut piyumayuq qanuriliurutighanik uqautiniklu Nunavunmiunit pivallialiuqtitilluta alruyaqtuqtunik ikumatjutikkut parnaqtuqhamik. Una titiraq tunihiyuq qanuriliurutinik tuniyaarnik tautughimayarnik ihumagiyarniklik niriutungalu havaqtigiyaaarni mighiyuummiqtitlugit atuqnivut urhuqyuanit.

Edward Picco

Nanngariyauyuq Edward Picco
Minista Aulayunnautiitkunni

NANITJUTIT

Naunaiyauti.....	3
Tautuqtuuyaaqtavut	3
Ihariaginiq Ikumatjutikkut Parnaqutighamik	3
Hivunighaliurutighat	4
Turaaqtaghat	4
Nunavutip Tatja Ikumatjutiit.....	5
Ihumagiyayut Apiqquutitlu.....	10
Inirutikkut	11
Tuyurniq Uqautiriyamingnik	12
Aullaqtirutait:	
• Havaariyaghait Kavamatkut.....	15
• Ikayuutignat	18
• Igluliqiyiit Igluit.....	19
• Ikumatjutikkut Ihuaqhittiarniq Piumayayukkullu Aulatjuikhat.....	20
• Ikumatjutignat Naliit Qanurittut.....	21
• Avatimi Ihumagiyauniit.....	26
• Naiklihimayut Taitjutit	26

NAUNAIYAUTI

Huliyumaninga uma titiraup tuniyumagamik ilitturipkaitjutighanik Nunavunmiunut taffumani tatja ikumatjutikkut inningani, ayurhautiqangningit uktuqvighatlu tautuqhimavaktavut piyumaplutalu uqautiffingnik taimailiuyaraluaaffingniklu qanuqtut ihuarhaiyughauyaaptiknik. Qanuriliuqtiagtugh auyugut, ihumaliuqtiagtughauyugutlu havaqatigiiklutalu piquplugu ikumatjutivut aularaanginnaqtuq akituvallaangungittuqlu.

Nunavut Kavamatkut (GN) niuviqpektait tamaita Nunavutip urhuqyuarhait angitqiyauplunilu ikumatjutikkut atuqtit nunami. Akiliqtuivaktuq uivakkutluunniit akiliqtuivaktuq imaakiaq 80%-nik nunaup ikumatjutikkut akiliqtauyughami. Piliuqpaghunilu kitkunnut maligaghanik amirhivaktaitlu niuvirniit. Taimaatut, taimaittuq Ikumatjutikkut Parnaqtighaup kiuyaaghaa havaqtait Nunavut Kavamatkut timiqutingitlu.

TAUTUKTUUYAAQTAVUT

Pivallialiutqilluta ikumatjutikkut parnaqtighaptingnik, piliuqtughauyugut tamainnit tautuktuuyaarnimik talvunga Nunavutip Ikumatjutikkuutaani. Una naunaitkutauluni qanuqtut uqauqtautaaqtumi uvva:

“Taimaittuq Ikumatjutikkut Parnaquti pipkaiyuq aularaanginnaqtumik ikumatjutinik ihumaalungnaittumi, avatimi ihuaqtumi, nakuutqiyayuqlu manikkut ikayuutighainni Nunavunmiunut, uplumi aqagulu”

IHARIAGINIQ IKUMATJUTIKKUT PARNAQTIGHAMIK

Tamna Nunavut ikumatjutiit qanikliyuq angiyunik allanguqtirnut. Nunarmik huliyauniit angiklip karyuummirhimayait akiit. Taimaittukkut, Nunavut Kavamatkut ihivriuliqtaa tatjaup ikumatjutiit pivallialiurumagamik hivumuuqtumik ikumatjutikkut parnaqtighamik – tamna tikinniaqtait ihariagiyait uplumi aqarulu malingniaqtaitlu uppiriyanginnilu Nunavunmiunni.

Pivallialiurniq nutaami allangayumilu ikumatjutikkut parnarutighamik tunihimayuq uktuqvighamik tunihiyaamik tavungaraaluk upalungaiyautighamik talvunga aularaanginnaqtaaqtumik ikumatjutighanik. Aularaanginnaqtaaqtumik tamna ikumatjutikkuurut akituvaallaaqtughau ngittuq, ihumaalungnaittughaq, avatimut ihuaqtughaq, angikliyuummiqtittughaq atuqningit nauffaaqtaaqtumik nunaptingnitlu ikumatjutighanik, nakuutqiyayuniklu manikkut ikayuutighainni Nunavunmiunut.

Nakuuyumik atuqtitauliqqat, pipkarniaqtait kavamatkut Nunavunmiullu nakuutqiyamik aulapkainirnianik Nunavutip nauyuummirningani ihivriuqlunilu aturluaqtipkainiginni piyumapkaitjutighani tapkunani ikayurutiinnit aghuurhaqninginni atuttiarninginni. Una pipkainiaqtuq nuutipkainirnik manighanik allanut piyumayayunut kavamatkunni hulitjutinut, imaakiaq aanniaqtailinirnut ilinniarnirnutlu. Talvuunalu, hakugigharhunguyait *Avatimik Amirhittiarnikkut* uppirinivut.

Hamna alianaqtuq upluit Nunavunmi piniarhimayaami nutaanik ayurnavyaktunik uktuqvighaniklu talvani alruyaqtuqtunik ikumatjutiinni. Qilamik allanguliqtut ikumatjutikkut aulapkainiit tapkuatlu nauffaaqtaaqtuq ikumatjutighakkut qanuriliurutiit hailipkaihimayut havakvighanik nanminiqaqtunutlu uktuqtuqvighanik Nunavunmiunnuq, taimaalu mighiyuummiqtillugit avatimi manikkutlu akiinnik tunihiniinni ikumatjutighanik Nunavunmut. Allanguhaktuqtut nunaryuami urhuryuani akitutilaangit taimaatunguqtitait nunaptingni imakkut ikumatjuti, kaasaliit, urhuqyuat tapkuatlu uutirnaqaqtut uyarat aturutit piqutiqaqtait atjikkiinguvyaghugit manighaliurnikkut pivallialiurniinni inninginni. Talvuunalu nunaryuamin amirhiniin talvunga hilaup allanguqtirninganut pipkaiyuq ihivriunirninganik atuinnarumaptingni urhuqyuani.

Piliurniq nutaamik ikumatjutikkut parnaqutighamik anginiqaqtuq turaarumaniq tamainnut inungnut havakviknunlu nakuuplunilu havakniq talvunga piyumanirmut kavamatkut *Pinahuaqtavut* havaqutaani.

HIVUNIGHALIURUTIGHAT

Ikummatiit, attiqtauhimania tukhiqtauhimayaptingni ikumatjutikkut parnaqutighami, tautungniqarniaqtut tapkuninga *Pinahuaqtavut 2004-2009* Inuit Qauyimayatuqanginnik uppiritjutinik.

Atauhiyuq tikinniaqpiarniarhimayainni talvani *Pinahuaqtavut 2004-2009* taimaatut atuqtiarlugu mighiyuummirlugulu aturningit ikumatjutini qinirhialunilu allanik himmautighanik urhuqyaunut ikumatjutighanik.

Havaknivut iluaniinniaqtut havarutinginni uppiritjutini hapkunani *Ihuaqhaiqatigiingniq* (*Aajiiqatigiiniq* – ihumaliurnikkut ihuaqhainiq uqaqatigiikhutik angiqatigiikhutiklu), *Havaqatigiingniq* (*Piliriqatigiiniq* – atauttikkuq pinahuaramik), *Ihumaliuttiarniq* (*Qanuqtuurniq* – atugaghaliuttiaqhuni paqittinahuarnikkullu ihuarnikhaanik) unalu *Avatimik Amirhiyiit* (*Avatittinnik Kamatsiarniq* – munarhittiarniq nunamik, anngutikhanik avatimiklu.)

Nakuuyaangani tamna nutaaq ikumatjutikkut parnaquti apkuhaaqtaghait tikhainnaqtaaqtuq tavungaraalungmuuyutlu tikitaghait. Kavamatkut tunihiyughayut nutaanik huliitjutighanik ikayurutiaqtunik ikumatjutikkut atuqtiarutinik, allanik himmautighanik ikumatjutighanik pipkailutiklu ikumatjutikkuuruvut akituvallangittuq ihumalungaittuqlu.

TURAAQTAGHAT

Angikliyuummiqtirumaplugu aularaanginnarninga tatja ikumatjutikkuurutiingnik ihumagiyaghavut turaaqtaghanik imaittunik talvani ikumatjutikkut parnaqutighaptingni.

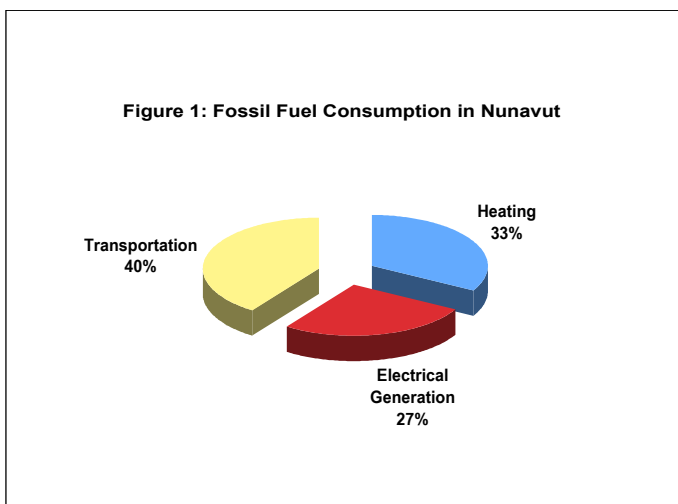
- Pimmarighaqlugu aularaanginnarninga ikumatjutikkuurutiingnik taimaatut mighiyuummiqtillugit atuinnaqtaptingni tapkunani qaritiyauvaktuni urhuqyauni, allakkiiktillugit ikumatjutikkut pivivut ilaupkarlugit halumayut, allat himmautighat ikumatjutighat tapkuatlu igluni ikumatjutighat.

- Pimmarighaqlugu akittuqpallaaqtailiningit ikumatjutikkut huliitjutiinni hapkunani ingnirvingnut, imamut uunnaghiivingnut, qulliinnut, aullaarutinutlu taimaatut mighipqaqtiyuummirlugu akiit tunihiniinni ikumatjutinik pimmarighaqlugulu ihuarninga atuqningani.
- Mighiyuummiqtitlugu hulaqutiniit avatiptingnut taimaatut mighiyuummiqtitlugit ikumatjutikkuuqnikkut anianiit pitjutivaktut hilaup allanguqtirninganut.
- Tunihiluni nanminiaqatunut havaknikkutlu uktuqvighanik Nunavunmiunnut Nunavunmilu nanminiriyaayunut taimaatut angikliyuuummiqtillugu ikumatjutikkut atuqtiaqniit taimaalu atuqninginni nauffaaqtaaqunik nunagiyamit ikumatjutinik.

NUNAVUTIP TATJA IKUMATJUTIIT

Nunavut atuqpaktuq qaritiyauhimagunik urhuqyuanik pauwatuutighanik, uunnaghiqhugit igluit aullaqtipqarhugitlu hunavalutik inungniklu. Tapkuat amigaittut urhuqyuat umiakkuuqtitaavaktut Nunavunmut talvani naittumi hikiuraangat umiaqturnarhigaangat tutquqtauvakhutiklu urhuqyuaqarvikni tamainni nunalaani. Nunalaani urhuqyuaqarviit pitjutiqaqtaaqut avatimut qayangnarnirnik inngaqrnirnit kuvinitninlu taimaalu taimaarvighaqaqtut tutquumaviit pitjutiqaqtut ikumatjutikkut kappianarhiunguqtaarnirmik.

Taimaatut, akiliqtauningit tapkunangni avatikkut manikkutlu qulvahiktuq amigaittutlu manikkut ikayuutiit aullaqpaqtut hivuraanut. Taimaalu, ikumatjutikkuuruit taimairaanginnalimaittuq taimaatut hulaqutiqaqtiqarami nunaryuamit huliniinnit hulilimaitaptingnit, taimaalu akitutillaanga aularaalimaittuq pitjutiqarami tapkunanga allanguhaktaqtuni nunaryuami akitutillaangit urhuryuani.

Nunavut Kavamatkut, talvuuna piutimingnut Urhuqyualiqiyitkut Kangia (PPD), niuviqpaqtait tamaita nunagiyamingni urhuqyuarhainnik. 2006-mi, PPD-kut akilirhimavaktut imaakiaq \$130 million niuviramik 165 million liitanik urhuqyuanik. 40% hapkunani urhuqyuanik aullaqtitivaktait inuit tamayatlu, 33% uqquuqtauvaktut igluqpainni, 27%-lu pauwatuutigiyauvaktut (Figure 1). Maningni akiliqtauniq tautungnaqtuq tikinnuarhugu 20% talvani GN-kut \$1 billion ukuiq tamaat manikkut aturutighaani.

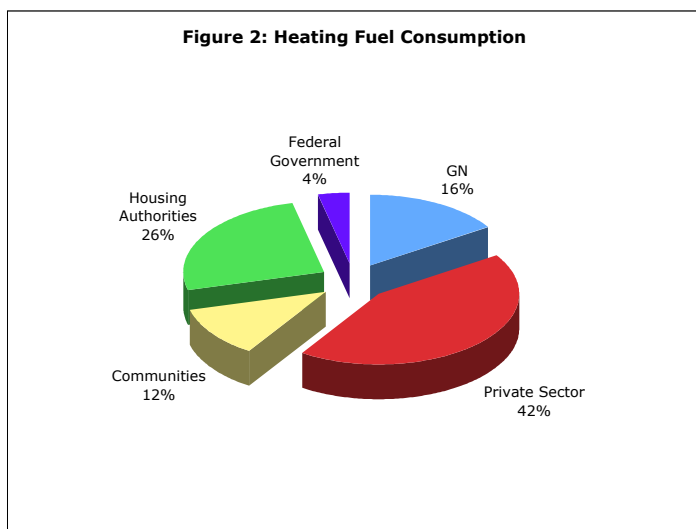
PPD-kut niuvrutigiffaaqpaqtait urhuqyuat nanminiaqatunut kitkunntulu niuviqtinut ilanginnilu nunalaani kantraktat aullaqtiliqpaqtait urhuqyaut urhuqyuarhiumayunut.

Ikumatjutiniit iharianaqtuq hunauyuq aulayaangani inuuniq talvani Kanadami Kivataani Ukiuqtaaqtuami. Kamavatkut manikkut ikayuqpaqtut akiinni ikumatjutini amigaittunut atuqpaktunut. Tamna manikkut ikayuutiit allakkiinguyuuq naliinni atuqpaktuni hugihimaittumik nakuuninga

atuqniup. Taimaatut tamna manikkut ikayuuti tunngaviqaqmat akitutlaanginni tautuktaunginnaqtuq pinngitjutigiyaupluni nakuuyunut ikumatjutikkut atuqtiarnimut¹.

Igluni Imaqmilu Uunnaghiiniit

23% urhuqyuani (59 million litres) niuvrutigiyaavaktut PPD-kunnit atuqtauvaktuq uunnaghiitiuplutik igluptingnik imaptingniklu. Ikitauvaktuq ingnirviptingni, imaktuqtuni ingnirvikni uunnaghiivingnilu

imarnut igluni. Nanminiriyaayut havakviit nanminiqagtutlu iglunik (42%) malguunguyut angitqiyat atuqtit urhuqyuani Nunavunmi maliktauplutik igluliqiyinit (26%) Nunavut Kavamatkunnitlu (16%). Tapkuat 26 nunalaani kavamangit atuqpaktut 12%-mik, kavamatuqatkut atuqpaktut 4%-mik (Figure 2).

Ikualaarninga urhuqyuat pitjutivaktuq hilaup allanguqtirringanut. Naunaikutauluni, nalautiniarhimayut tapkuat puyut anianiit urhuqyaunit atuqtauvaktunit uunnaghiitjutit Nunavuttip imainnik igluinniklu imaatuuyut 167,000 tonnes umani CO_{2eq}.

Igluni Imaqmilu Uunnaghiinikkut Ikumatjutighakkut Allakkiit²

Amigaittpallaangittuq akituvallaangittuq qanuriliurutighat talvunga ikualapkainirni urhuqyuani igluni imaknilu uunnaghiiniinni hailihimayut Nunavunmut tatja. Kihimi, uunagniinnaa tapkuatlu katitiqtauhimayut uunagniiit hiqiniup ikumatjutit akituvallaangittutik atuqtautaaqtut naamaqtaulutik ilanginni ihariaginirni urhuqyuani.

- Tamarmik hiqinikkut imak uunnarhiiniq hiqinikkutlu iglumi uunnaghiiniit akituvallaangittumik himmautigiyaaqtait ilangit urhuqyuat atuqtauvaktuni igluni imaqnilu uunnaghiiniinni.
- Taimaatut Nunavut pivallialuqqat imakkut ikumatjutighanik alruyaqtukkut uunaghiiniit uunaqtutlu imat himmautigiyaaqtait urhuqyuat.

Igluni Imaqmilu Uunnaghiinikkut Ikumatjutighakkut Aulapkainikkut Qanuriliurutighat

Amigaitilaanga urhuqyuap atuqtauvaktuq iglumi hulaqutiqaqtuq qanurinninganit iqluqpaup, nakuuningingninnit, pimmarinningninnit amigaitilaanginnitlu tamayanit atuqtauvaktunit, tapkunangalu qanuriliurninginnitlu igluqpaup nayuqtiinnit.

¹ Allaniq ilitturipkaitjutighanik GN-kut urhuqyuani pauwatuutinilu manikkut ikayuutini taiguatjavat Naunaiyauti : Kavamatkut Igluit Aulatjutiinni Maligaghat Pinahuarutighatlu

² Takitqiaq tukihitjuti tapkunani Hiqinikkut Uunnaghiinikkut Qanuriliurutighat allatlu Nauffaaqtaaqut Ikumatjutighakkut Qanuriliurutighat iluaniittut talvani Ikumatjutighaqqinikkut Qanuriliurutighakkut Naunaitkutimi.

Amigaittut tahamaniittu tamayat uunaqutitlu uunnaghiivaktait Nunavutip igluit imailu avatquhimaliqtut 20-nik ukiunik nakuungittutlu uplumi aturutikkuurutini. Upliumiutat ikumatjutikkut-nakuuniqaqtut tamayat uunaghiitjutitlu, ayuirhaqtauqpiarhimayut igluqpainni aulapkaiyiit munariyiitlu, iliharhimayut piyumaqpiaqtutlu igluqpani nayuqtiit tunihittaaqtut urhuqyuakkut akiliriaqanginnirmi imaatut 15%-mi 30%-milu. Piqaqtuq amigaittunik akituvallaangittukkut huliitjutiit atuqtautaaqtut pimmarighautjutighat ikumatjutikkut nakuuhaqtaunirmi Nunavutip tatja igluqpagiyainnut. Ikumatjutikkut aulapkaikkut qanuriliurutighat hapkuninga ilautjutiqaqtaqtut: akituyuni-pighani qanuriliurutighat pitquplugu igluqpaqaqtumut manighaliuquplugu igluqpakmini (imaakiaq, niuviqluni nutaamik nakuuqpaqaqtumik ingnirvikmi), tapkununga ayuimaittunut allanguqtirnut qanuriliurutighani, taimaatut ingnighivaklugu ingnirvik igluqpak inuitpat.

Aullaarnikkut

Nunavutip nunalaangit tahamaniittut amigaitqiyauyumi umani 1.9 million square kilometers. Taimaitjutauvaqlu, akituningit urhuqyuat hulaqutiqaqtait tamaita huliniit inuuhimi. Imaatutlu, angiyut pusaningit (%) Nunavutip niqirhautainni agyaqtauvaktuq tingmitikkut inuuplu aullaarninga nunalaanut tingmitikkuunginnakkuuvyaqaqtuq. Una pitjutiqaqtuq akittuquyuummirningit urhuqyuat nakuungittumik hulaqutiqaqtut tamainnut inungnut Nunavunmi. Piqaqtuq GN-kunnit manikkut ikayuutimik aullaarnirmi ilitarihmaplugu anginiqarnik aullaarniq inuuhirmut Nunavunmi.

Aullaarniit pitjutiqaqtuq imaatut 40%-mik Nunavutip ikumatjutikkut atuqpangningani 2006-mi. 2006-mi, tingmitiit urhuqyuanginni atuqniit pitjutiqaqtuq imaatut 62%-mik tapkunani aullaarnikkut urhuqyuani atuqtauyuni (41.5 million litres), kaasaliit taimaatut 27-mik (18 million litres) tapkuatlu urhuqluit imaatut 10%-mik (7 million litres).

Ingilrayuliyikkut Alruyaqtuqtunik Ikatmatjutikkut Ahiagut Atuqtakhat

Qaffiuyunaqtun maniliuknikkut ahiagut atuqtakhat pigiaqaqtun ikikhilaagutiyanganik puyuum aaniailaqaqta aulayut talvuuna ikualaaqtitinikkut gaasilinik urhuqlukniklu akhaaluutinikni.

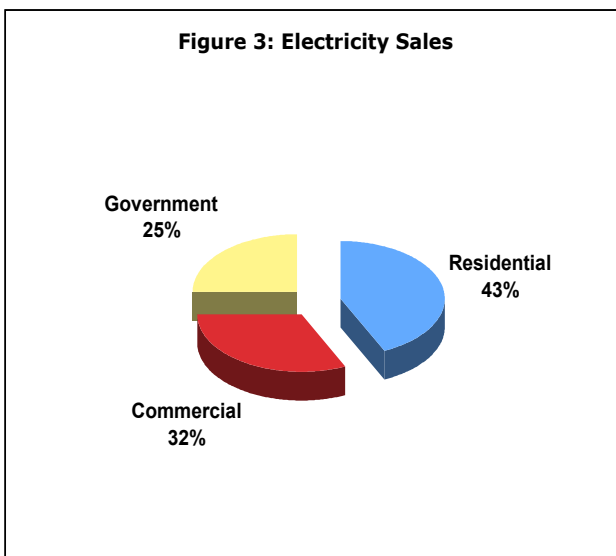
- Avugiikhugit urhuqluit atuqtauhimayut qanuritan urhuluktunik ingniqutiqaqtunik taima ikitunik piqaqngitunikluuniit ihuaqhaiyagiihimayunik taimalu avugiigiaqaqtun urhuqluknik qanugitun. Humiliqaq Kanatami, avugiikhimayut urhuqluit atuqtaunginaqtun kavamanin nanminiqaqtunilu ingilratjutingnik, akhaluutituqaqtunik, napaqtituiyunik hanalgutingnik. Avugiikhimayut Urhuqluit avuqaqtun taima B20mik (20 pusanmik avugiikhimayut uruqluit taimalu 80 pusanguyut avuqangituq urhuqluk avuktukhauyut) taima ikiniqaqtun atugugiaqaqtun niglakpalaagumi hila taima avugiikumi ihuaqtumik niglakpalaagumi ingilratjutikhanga.
- Atuqhimaanginaqhugit ethanol-nik/gasoliiniklu avugiikhugit ikikliyumiktitiyanganik puyuum aaniailaqaqtaanik puyuqtun ikianut, kihimi akitutqiaq gasiliinik taimalu unaqutiqaqtukhat ukiuktaqtumiyangani.

Ingilrayuliyikkut Alruyaqtuqtunik Ikutmatjutikkut Munagitjutikhat Atuqtakhat

Qaffiuyunaqut atuqtakhat aulayut ihuaqhaiyumiktitiyanganik hanaqitjutikhait talvuuna akhaluuhiliqiyanganik taimalu ayukhaqtiyanganik niuvrutikhangit tapkuninga “gasiliiktuqhimaqtuqtunik”.

- Ihuaqhaitjutikhangit ingniqutit ihuaqhaitjutikhangitlu ingniqutit, taima ihuaqtunik hiliktilaagutikhangit puplaqaqtukhangit akhaluagutiit, ihuagutiniaqtun akhaluutit unгахикtilaagutikhangit aulayunik akhaluutiit ikikliyumigianganiklu ikianungauyut puyuum anialailaqautangit.
- Nunavut Kavaman ayuknautigiaqaqtait “gasiliiqaqtainaqtunik” taima tiguagumikku urhuqluktuqtunik ihuaqhagiikhimayunik.
- Nunavut Kavaman nuitigitaagtun ihuakhaagiikhimayumik laisikhaqnik akikhaingit nalruhimagumik taima angikliyumiktitivaktuq akikhainga ihuangiluangitun akhaluutit.

Alruyaqtuqtun Ikumatjutiit

Talvuuna 2006mi, Urhuqyualiqiyiit niuvrutigivaktun 44 milian liitanik (litres) urhuqyuanganik talvunga Qulliq Aulayunnautiliryikkut aulayittiyanganik alruyaqtuqtun ikumatjutiinik. Una ilauqaqtuq taima 27 pusanmik tamainin taima talvunga urhuqlukhimayunik niuvikhimayaingit Nunavut Kavaman. Taima kaffiuyunaqaqtun ikikhilaagutikhangit nuutiqtitiyanganiklu aulayut akikhaingit alruyaqtuqtunik. Taima 49 pusan Qulliq Aulayunnautiliryikkut maniit pukuktauhimayut talvuuna maniit nuutiqtiqhimayut talvanin “ilagiikhimayunik” taimalu Nunavut Kavaman. Talvuuna 2006mi, 43 pusan alruyaqtuqtunik niuviqtauya-giikhimayut nunaqaqhimayunin, 32 pusan nanminiaqtunik niuviinaqtun, taimalu 25 pusanmungaqhimayut talvunga Nunavut Kavamanut.

Qulliq Aulayunnautiliryikkut iluani hanaqitjutikhangit ihuaqhatjutikhanga urhuqluungit paulyaliqiviit taimalu hivuatigut upalungaiyakniaqhimayut ihuaqhaiqyumigiangat una taima aulatitiyanganik angiyut ihuaqhaqhimayut ingniqutit taimalu halumatqianganic urhuqlungnik hivuniptingni. Ukuat paulyaliqiviit aulatitihimaqpaqtun ikumatjutikhaqnik unaqutia tamainut atugutaingit taima 35 pusanmik. Taimattiaq, paulyaliqivik atuqhimaqtun 35 pusanmik unaqutimik ikumatjutikhaqmik talvani urhuqluktuqtunik aulatitiyanganik ikumatjutikhaqmik. Ikumatjutikhangit urhuqluknik piinginaqpaqtun ikiamut taima unaqutigivakhuni. Qulliq Aulayunnautiliryikkut atuinaqtun atuqtaungitunik unaqutinik aulatjutiknganin talvunga tunngavianganani unaqutmi talvunga paulyaliqivikmi, havakviini, nuatqatainganin iglungnit.

Alruyaqtuqtunik Hanaqitjutikhaingit³

Qaffiuyunaqut allatqinguyut hanaqitjutikhat aulayut ikumatjutikhat talvunga urhuqluknin. Ukuat ilautjutiquaqtun talvunga ingilrayunik imaqnik, anugimit, uumayunit anainit, nukilunik atugutainik. Taima ukuninga atugutainganik piqaqtun taimalu kikitjutiquaqtunlu ukiuktaqtumi hilahiutaini taimalu qauyihainiaqtait qauyihatjutingnik aulatinanik talvunga Qulliq Aulayunnautiliriyikkut alruyaqtuqtunik hanaqitjutainganik. Naitun hanaqitjutikhait imaitun:

- Ingilrayuq Imaq Alruyaqtuqtugianganic Ikumatjutikhaq: Iqaluit ilautjutiquaqtuq angitqianganic maniliuknikkutt ikikhilaagianganik urhuqluktunik atuqhimaanginaqtun tunihimaaqluniklu nakuutqianganic maniliurutikhaqnik ikayugianganik ingilrayuq imaq ikumatjutikhaqnik pivalliatjutikhaqnik. Qulliq Aulayunnautiliriyikkut aulatitvaktun qauyihaigutikhaqnik ingilryukhaqnik imaq aulayukhamnik tunngavikhainganik ikayugianganik Iqalungmiutanik. Qakungugaikpan, allat nunalaangit ihivriuqtauniaqtun.
- Atungitunik Unaqutingnik Utigtitgutingnik: Qulliq Aulannautiliriyikkut piqaqtun nunalaani unaqitugatikhaqnik hanaqitjutingnik talvani Kangiqluapikmi Iqalungnilu, taima maniaqniaqtun atungitunik 2.3 milian litanik (litres) urhuqluktunik ikikhilaagutiniaqtuq taima puyuum anialailaqtataa ikianut puyuqtun taima 6 tausunik Taanik (Tonnes) taimaitumik CO_{2eq}. Allat nunalaangit havaaqhait utaqihimaaqtun maniktaqvikhainganik.
- Anurimik alruyaliquyanganik: anurimut aulayut iliugaqtauvaktun Nunavunmi 1988mi. Kihiani anuri alruyaqtuqtunik atuqtauluangitun maniliuktunik Nunavunmi ublumi, anurit aulatjutikhait atugutaingit ayuknaqtun ihuaqyumiliktun taima takunaqhilikhuniku atuqtauliktun anurimin ikumatjutikhaqnik nunat tamaini taima anuri ikumatjutikhat atuqtauliktun talvani Newfoundlandmi, Antarcticami, Scandinaviami Alaskamilu.
- Igluutainni Ikumatjutikhat Hanaqitjutikhat: Nunavut piqaqtuq uraniumik (uranium), gasilliaqahunik, urhuqluktuniklu tutquqhimayunik, taima hadja maniliurutingitait kihimi aulaniagungnaqhiyut taima nunaqyuavut akitigutaingit akituqyumiliktun nunanin iluaniitunik.
- Avugiikhugit Urhuqluit: amigaitun tununganiitun nunalaangitniituniklu ikikhilaagutiliktait ikianungauyut puyut anianiit tapkuninga puyuum anialailaqtangit taima himiqpaliakhutik atahiiinaqniqaqtunik atugutainik urhuqluknik talvunga himiqpaliayut B20mut, avugiikhimayut taima 20 pusanmik avugiikhimayut urhuqluit taimalu 80 pusanmik urhuqluktunik. Imaatun ituq talvuuna 2004mi – 05mut, Ontariomi Ingilrayuq Imaq Atugutait himiqtuivaktun igluutaingit talvunga Bisco – mut tapkuninga atugitikhainganik B20-mik taima angikliyumigutingnik ihuagutainganik talvuunga (2.65 talvunga 2.73 kWh/L) taimalu 8 pusanmik ikikliyumigianganik puyuum anialailaqtataa puyut anianiit.

³ Allatlu ilitturipkaitjutighat naliinni nauffaaqtaaqutuni Kanadamitlu ikumatjutighaliurutini qanurittuni iliyauhimayut talvani Ikumatjutighat Naliit Qanurittut Aullaqtirutaani.

Ikumatjutikhaq Munagitjutikhat Hanaqitjutikhait

Ataniqtuiyut hanigaqmi munagitjutikhangit havaaqhait aulahimaaqtun upalungaigutikhanik, aulatituyut munagihimaaqtunlu hanaqitjutikhangit hanagiikhimayut aulatituyanganik niuviinaqtunik munagiyanganik atugutaingit alruyaqtuqtainganik. Aulayuq tamna hivunikhangit tamaita Ataniqtuiyut hanigaqmi munagitjutikhangit havaaqhait ikayugianganic aulatjutikhanga piutikhangit nuutaanguyunik pauyakhaingit, ilaqaqtuq aulatituyanganik igluutikhaingit, pauyangangit niuviqtautjutikhat, ingniqtikhangitlu aulatituyanganik pauyakhangit ilautjutikhangit.

Qulliq Aulayunnautiliriyikkut aulatitihimaaqtun hanaqitjutikhangit qaffiuyunaqt hanigaqmiitun hanaqitjutikhangit ilauqaqtun aulaninga Nunavunmi Ikumatjutikhangit Havakviangit, taima tunihimaaqtituyut ihivriuyagiikhimayunik, naunairutingnik, allatqiinguyutlu ikumatjutikhat ihuatqiangit havaaqhat Nunavunmiunut.

IHMAGIYAUYUT APIQUUTITLU

Aulatitihimaagianganik ikumatjutikhat hanaqitjutikhaq qaffiuyut hanaqitjutikhat naunaipkaktayukhat. Aulayanganik talvuunaInuit Qauyimayatuqangit maligutikhat, nuitiqhimaqaqtavut ukuat hanaqitjutikhat talvuuna apiqutikkut atuqhimaqaqyanganik ihumagiyanik uqautiumayungniklu.

Apiqutiit

1. Taima akikhilaagutiit ikumatjutikhaqni atuqtaugiaqaqtun talvuuna (a-mi) ikikhilaagutiyanganik akiit niuviqtuqtunut taimaluuniit (b-mi) ikikhilaagutiit tutquqtauyukhauyugaluit maniktaqhimaagianganik havagianganik nakuutqiamik ikumatjutikhaqmik, taimaluuniit (c-mi) tamangnikluuniit atuqlugit?
2. Nunalaangit pigiaqaqanic avatingnuqaqhimayut ikumatjutikhat akikhaingit? Taimattiaq, nunalaangit akikitqianganic ikumatjutikhaqnik akikitqianganiclu urhuqluktunik akiligiaqaqtun angitqianganic akikhainganik taima tamaita nunalaangit akilikhiyanganik aatjikiiktumik aatjikiiviyaktumikluuniit akikhainganik.
3. Hunagaluit ihumagiyaayukhat taima ihivriuligaigumik allatqiinganik ikumatjutikhaqnik taimaitunik ingilrayuq imaqmik havaaqhait, anuri pauyaqtuqtun, hiqiniqmi ikumatjutikhaqaqpaktun, avugiikhimayut urhuqluit hanaqitjutingnik, iqakungit unaqutigivakhugit ukiuktaqtunik hilahiutiniutikkut?
4. Taima Nunavut ihumaliuyagiigumi ilauyanganik ihivriugutinikkut nakuutqianganic atugutikhaingit atuqhutik mikiuyut hapiqnaqianguyut pauyaqaqhimayut tunngaviit ikumatjutikhaqnik aullatituyanganik?
5. Ihumavit taima Nunavut Kavaman tuniyukhaq maniliuliqitjutikhaqnik hanaqitjutikhait, talvuuna utiqitituyanganik maniit atuqtauyukhat ikumatjutikhakkut atuqhimaqaqyanganik atugutikhaingit?
6. Ikayutiginiaqat nuitirutia maligakhait, taimaitunik Ikumatjutikhat Ihuatqianganic Maligaq, ikiliyumiktituyanganik hiaminaitumik tuyuqtauhimayut nunaptingnut niuvrutiyanganiklu ikumatjutikhat hanaqitjutikhait Nunavunmi?

7. Qanuq Nunavut Kavaman Qulliq Aulayunnautiliriyikkut tunihimaaqniaqtun naunairutingnik talvuuna ikumatjutikhanikkut ihuatqianganik halumatqianganik atuqtauhimanginaqtun ikumatjutikhat?
8. Ilihimatiaqhimavit atugutaingit talvuuna ikumatjutikhat ihuatqianganik hanaqitjutikhanik?
9. Ilihimavit taima Nunavut Kavaman ikikhilaaktitiyaaqtun ikumatjutikhat akikhainganik? Angiruvit, tamna aulayuq ihumaviuk ikitpalaatuq, namagiyat akituvalaakgumiluuniit?
10. Taima Nunavut Kavaman ihivriuqfaaktakhaingit aulayuq hanaqitjutikhaq ikumatjutikhaq akikhilaaqhimayunik taima ihuagutiyanganik nunalaani igluuliyikkut igluuqaqtunik, inugaingitlu, nanminiaqtun havaanganik taima ihuaqiangayumik atugutikhainganik ikumatjutikhaqnik urhuqluitlu?
11. Ihumavit Nunavut Kavaman atuqtukhat aulahimayuq ikikhilaagutiit tunilunikluuniit aulayuituq, atuqtauyunik ikumatjutikhaqnik manikhainganik inuknut nunaqaqhimayunut Nunavunmi?
12. Ihuaginiaqiuk tamna akikhilaaqhimayut atugutikhait talvuuna maniliqinikkut atugutikhaingit taima atuqtitihimaagianganik inuknut quyaginainaqhimaitumik taimaluuniit atuqhimaagianganiklu ikumatjutikhat nakuuyumik?
13. Taima utiqtiqhimayut maniit atuqhimaqiniaqa ilingnut munagitiagianganik ikumatjutikhat? Imaatun itun taima upautiguvit namaktumik ikumatjutikhat atuqtakhat naunairutmik taima utiqtitauniaqa taima "aitugutikkut."
14. Ihumavit taima Nunavut Kavaman Qulliq Aulannautiliriyikkut tuniukhat maniit atuqtauhimayut naunaitkutingnik niuviktunut iliugaiyanganik hiqiniqmit ikumatjutikhaqmik hanigaingit ikumatjutikhaqniklu unakhiiyagiikhimayut imat unaqutaingit?

INIRUTIKKUT

Taima hanaqitjutikhaqnik havakhimaagianganik naunaitunik ihuaqtuniklu allanguqtigutingnik talvuuna ikumatjutikhat naunairutikkut nakuuyut, ilangit ayuknavyaktun ihumaliuyagiikhimayukhat hivunaptingni. Naunaitun ihuagutiit piqagiaqaqtun ihuatqianganik allanguqtigutingnik talvuuna niuviqtukhanik, kavamangit aulaviit, ilaqatigiiknirlu tamangnik kavamani, havakviangit timingangitlu. Ilinniaqniq taima naunaitunik atuqhimayut ikumatjutikhat akikhainganik taimalu avatiliyikkut hanaqitjutikhait talvuuna ikumatjutikhat akhuuknaqtun.

Nuutiqtigutikhat ilangit urhuqlungnik atuqhunik allanik hanaqitjutikhat naunairutiqaqniaqtuq taima ihuatqianganik avatiliqinikkut atugutainik taimalu naunairutiqaqniaqtuq angitqianganik hanaqitjutikhaqnik talvuuna maniliuknikkut ikumatjutikhakkut aulayukhanik Nunavunmi, taima tamaat akikhaingit ikikhilaaqhimangitunlu.

Hadjalgamik, ikumatjutikhat aulatjutiqaqtun ayuknautiviyakmik, kihimi taima qunngiattiagumik ikumatjutikhat hanaqitjutikhaqnik pivalliagianqaqtugut ikumatjutikhaqniq hanalrutigilugu hanaqitjutigilugulu Nunavutim hivunikhanganik.

TUYURNIQ UQAUTIGIYAMINGNIK

Inuk kituliqaq uuktugiaqaqtun uukturutingnik talvuuna uminga uqaqtauyukhaq titiraqmik taimalu hunamik piqaqtukhaq iluani Nunavut Kavamanmi talvuuna Nunavut Ikumatjutikhat Hanaqitjutikhait. Uukturutiit tuyuqtaugiaqaqtun talvunga:

Alruyaqtuqtunik Titirarvia
Ikumatjutikkut Uqautigiyauyuq Titiraq
Kavamaliqiyikkut
Box 1000, Station 204
Iqaluit, NU
X0A 0H0

Qaritauyakkutluuniit talvunga energy_secretariat@gov.nu.ca
Uukturutiit pigiaqaqtavut April 30, 2007nguqtinani.

Atin tunilugu, titiqiqivit hivayautit nampat. Atugiaqaqtan tamna iluaniituuq kiutjutikhaq titiraq.

KIUTJUTIKHAQ TITIRAQ

Uvangauyunga: __Nanminiqagtunin havaktiuyunga __Iningnihaq __Nunaqaqtunga Talvani

Takuyumayunga taimaitumik Ikumatjutikhaqnik Hanaqitjutikhamik:

Takuyumangittunga taimaitumik Ikumatjutikhaqnik Hanaqitjutikhamik:

Atin:

Titiraqvit:

Atiqtuiniq:

AULLAQTIROUTAIT: HAVAARIYAKHAIK KAVAMATKUT

Nunavutim nanminiqaqtut havakviit ikittut talvalu Kavamanga Nunavut angitqiangupluni havaariyani maniliurutauyuni.

Kavamanga Nunavut akiliqhivaktut alruyaqtuqtunik ikumatjutainnik iliharvingni, munaqhiqarvingni, kavamatkut havakviinni, haamlatkunni, angitqiat akikhait iglut, talvalu amigaittunut akhaluutitut. Kavamanga Nunavut akilqpagait haniani 80 pusan alruyaqtuqtunik ikumatjutit Nunavunmi, atuqhutik 20 pusanmik kavamatkut maniutainnit atuqtakhanit.

Ihariagiyaa nakuuyukkut havagianganani Nunavutim hivunikhaanut imaa Kavamanga Nunavutim hakugikhipkaqtakhaa hivliutjutini aulapkaigumigit alruyaqtuqtunik ikumatjutunik. Hanaqtijutikhat imaittun havakvingni atuqtakhait (qamillugit qullit qaritauyallu atunngipata) aallallu atuqtakhat, hapkunatut atuqpallaqaqtailinirmut ilihainiq, alruyaqtuqtunik ikumatjutikkut ayuiqhainiq igluqpaliurnirlu ihuaqhaqhimayunik napparianganani, amigaittuniglu utiqtihimaniaqhutik ayuittiaqhimayunik, havaakhanik piyauyukhaniglu nanminiqaarluni piyakhnik, hapkua tamaita mikhipkainiaqhutik alruyaqtuqtunik ikumatjutunik aturnianik talvalu, akikhainiglu.

Hanalaqtullu atuqtakhanik akhuuritiqaqtunik atulirianganani ihuatqianik akikkullu ihuatqianik alruyaqtuqtunik ikumatjutunik.

Alruyaqtuqtunik ikumatjutunik Atupallaaruirniq Inmi Havakvingmini

Alruyaqtuqtunik ikumatjutunik atuqpallaaruirnikkut pinahuaqtait nakuuyut ilagiyait kavamatkut aturahuaqtainnut maniktuqpallaarnaittumik. Uvuuna, taimailiuliqtut.

Kavamatkunnilu Pivikhaqaqautitkunnulu (CGS-kut) havakviat munariykhaat aulaniat tamaita Kavamaita Nunavut igluqpautait akiliqtakhariplugillu alruyaqtuqtunik ikumatjutait. CGS-kut nuipkaqpagaat Nunavunmi Alruyaqtuqtunik Ikumatjutunut Aulapkainiq (NEMP) 2005-2006-mi. Pingahunik ilaqaqtuq NEMP hapkuninnga: aallannguqtirlugu pitquhiriyaat Kavamait Nunavunmi havaktit igluqpangmiutallu kangiqhipkarlugit ayuiqharvikhakkut; pinahuarlugu nutaat igluqpait nappaqtiqtaugumik nakuuyqpianik atuqulugit pilaaqtamingnik, alruyaqtuqtunik ikumatjutunik nakuutqianik pilutik; ilingaiyarlugillu atuqtauhimmaaqutut igluqpait.

NEMP-kut Kavamait Nunavut atuqpaktut hivunikhamingni man'ngit atuqhimaittut avvakuit akilirianganani alruyaqtuqtunik ikumatjutit nungulaittullu pivalliatjutikhatitk igluqpangmingni. Iqalungni uuktuutigiyaaat havaakhaq, iniqtauniaqtuq Maassi 2008-mi, angitqiyauniaqtuq alruyaqtuqtunik ikumatjutunik aulapkainiq havaariyauniaqtuq Nunavunmi talvalu pihimaluni 29 pusanmik Kavmaita Nunavut igluqpakhainnut tamayanik.

Nuipkarlugu Save 10 (alruyaqtuqtunik ikumatjutunik ihuatqianik kangiqhimayaanganani illitquhitjutit), Kavamait Nunavut aullaqtiliqtaan hungiutiyaanganani "alruyaqtuqtunik ikumatjutikkut ilitquhikhaq" havaktiminut igluqpangmiutanullu. Taamna Save 10 atuqtakhaq takuyaulaaqtuq uvani www.gov.nu.ca/Save10/

Uvuuna atuqtakhakkut hapkunuuna "aulliarumi qilamik qilaminnuaq manikhaphaarniaqtuq," CGS-kut atuliqtut \$750,000 taussat taalamik havaariyakhanut inmingnik akiliqtaaqutunut ataulugit pingahut ukiuni.

Atuqtukhallu Hulitjutauyukhanik Hananiq Atulirnikharlu

Tautukhugit aallat nunat Kanatami naittuq kingullikkut pihimayait alryaqtuqtunik ikumatjutinut atuqtukhat hulitjutikhallu Nunavunmi. Havaariyakhariliqtavut qauyimaniq alryaqtuqtunik ikumatjutinik aturniq, akiit talvalu tahamannga qaihimayut puyuum anialailaqtainnik aniarniit nakuuhinia alryaqtuqtunik ikumatjutinik aulapkainit uuktaqtauyaanginni tuhaqtillugillu inungnut. Kavamatkut allannguqtiritjutinik aturahualirumik, kangiqhitjutikhanik naunaiyaqhimayunik atuqtukhat qanurinnikhaita alryaqtuqtunik ikumatjutinik atuqpallaarnaittumut hanaqitjutikhanik.

Kavamait Nunavutim qakugu atuqtukhait ilaqalaaqtut aallatqiinik hantjutinik ahiagut kangiqhitjutit, ayuiqhautit ihumaliuttiaqhimayuniglu maniliqinirmik piyaunahuat tatja piyauyut.

Tahapkuat ialuyut atuqtukhanut hanaqitjutauyut illtuqhaqtauyullu, maligakkuuqhimayut, atuquihimmaarniq anutaaniglu hanalrutikhanik hananiq atuqtauvaktut aallanit nunanit talvalu ilauniit pivalliatjutauniarungnaqhiut Nunavunmi:

Maligaliuqhimayut Atuqtauyukhat

- Hanalrutikkut Maligat Atuqyauhimayullu

Alryaqtuqtunik ikumatjutikkut Aulattiarniagut Maligaq: maligat ataani alryaqtuqtunik ikumatjutikkut maligami pitquihunnguyut atuqtauyukhanik alryaqtuqtunik ikumatjutit kiglikhainnik hapkuatut ikumatjutinik atuqpaktut, qulliit, uunaqutillu. Kavamait Kanatam nuipkaqpagaa una Alryaqtuqtunik ikumatjutikkut Maligaq 1998-mi. Ahiniutarnirmut ihuitjutaugamik ingilraniit tamayat Kanatainnarmut aviktuqhimayunullu nunaut turaaqhimayut kigliinnut. Talvuuna, amigaittut aviktuqhimayut nunat nuipkaivaktut alryaqtuqtunik ikumatjutit aulattiarnikhaitigut maligakhanik.

Uqhuryuat akitutqiyaungmata alryaqtuqtunik ikumatjutillu Nunavunmi ahinit nunanit Kanatami talvalu ikayuqtauvakhunilu akiitigut angiyunik kavamatkunnit ihuarniarungnaqhiuq Kavamait Nunavut hanagumik inmi pikhamingnik alryaqtuqtunik ikumatjutikkut aulattiarniagut maligakhamik.

- Nutaat Igluqpait

Alryaqtuqtunik ikumatjutit aulaniat igluqpangnut iliuraqtauhimayuq Kanatami Igluqpangnut Maligarmi, una igluqpangnut maligauyuq atuqtaullaktuq tajja atuliqqagu kihimi aviktuqhimayuni nunat kavamainnit. Kavamait Nunavut atuqpagait nakuutqiat maliruarutikhat tamainnut nutaanut igluqpangnut ihuattiarangani.

Pihimanikkut Ingilrutit

Kavamatkut atulaaqtait niuviutitik pipkarahuarlugit niuvvaaviit pihimaliriangani alryaqtuqtunik ikumatjutinik tamayanigiamingni atuinnaqliqtakhanik atulirlutik hilaptingnut nakuuyunik atuqtukhanik. Ukunatut, Kavamait Nunavut igluliqiyillu pipkalaqtait atuqattalirumik qulliinik niuviinnalirlutik nakuuyunik, qaumayunik talvalu niuvirviit pihimatkugumigit hapkuninnga taimaittunik qullirnik.

Aallanguqtiriniq Inuit Inmigut Pitquhiinnik

- Niuvvautinik Qauyihanirmut Atuqtakhat

Tun'ngavia quyaginnaup aallanguqtirinikkut atuqtukhanik niuvvautinik qauyihailutik qaangirutaitvikhaniglu. Kangiqhimagumik huuq inuk timiuyulluunnit piyuittut alruyaqtuqtunik ikumatjutinik nakuuyunik, timiuyut naunaiyalaaqtait nutqautait pinahuaqtamingnut akikhallu tahamuuna piyauvaktut huliitjutimingnut talvannga piyaangani nakuutqiamik atuqtakhaminik.

- Pipkainahuarnikkut Atuqtakhat

Kavamatkut atulaaqtut kangiqhitjutinik, iliharnirmik maningniglu pipkainahuarutikhanik akhuuqyaangani alruyaqtuqtunik ikumatjutinik atuyuktut niuvliriangani nakuutqianik ikumatjunik, iglunik akhaluutinigluunniit.

- Kangiqhimaniq, Tuhaqtakhat, Iliharnikkut Atuqtakhat

Kavamatkut havakviillu hanaliqpaktut tunihiplutiglu amigaittunik aallatqiinik kangiqhitjutikhanik ilihautikhangilu. Mamianaugaluq kihimi, amigaittut kavamatkut havakviillu kangiqhitjutikhaliqiyut ihuittut kangiqhimanninnamigit hivmuulaitkutit hulinahuariangani. Nakuuyunik tunihiyuittut kangiqhitjutinik, nakuuyukkut hanahimaunik, inungmut tuniyauyukhamut, tunihitjutikhaq ihuaqtillogu. Atuqtukhanik ilittuqhaitjutinit takunnaqtuq kangiqhitjutainnarnik piliraangamik aallanguqtiyuittait inuit pitquhiit. Nakuuyut ilihautit qauyihattiaqtauhimali qpaktut atuqhutiglu kangiqhitjutinik aallatqiinik maniliqinikkut atuqtakhaniglu.

- Kiinauyaliqinikkut Atuqtitainirmut Atuqtakhat

Kavamakunnit maniliqinikkut atuqtakhat hapkua aittuutaulaaqtut, ikayuutaulaaqtulluunniit ilanganut akikhaanut, taaksiyautikhanut, utiqtitaphaaqtunut, angigliryuummiutiqaangittunut atugakhanut, quyaginnarluunniit ilaqlarluni hapkuninnga. Amigaittut havakviit kavamatkullu kiinauyaliqinikkut atuqtipkainahuat atuqtalihakpaktut qilamik kihimi atuqtut tahapuninnga ilaukhaaliraangamik ihuililiqpangmat.

Ayunnginniq, Qauyihainiq, Pivallianiq Atulirnikkullu Atuqtakhat

Akitunnauyut alruyaqtuqtunik ikumatjutit, Nunavut pilaaliqtuq "alruyaqtuqtunik ikumatjutinut nakuuhinirmik nunguyuittunullu ikumatjutikhanut takuvikhaq." Hamna piyaulaaqtuq ingilrutiqarvingni, igluqpangni nunallaanilu.

Havaqatigilugit hanayit Kavamait Nunavut ilinaiyalaaqtait igluqpangmini qullit ikiqattait qamiqattautailu aturlutik nutaaqpianik nakuuyunik, maningnik tutquqtiriyaangani aallanullu takuyauyukhanik. Atauttikullu Kavamait takuyauniaqtuq qanuq ukiuqtaqtumi nunallaat aulaniinnik alruyaqtuqtunik ikumatjutinik aturnianik akituvallaanngittunik avatimullu nakuuyunik.

AULLAQTIROUTAIT: IKAYUUTIGHAT

Kavamait Nunavut ikayuutigivagait angitqariiktut kangiqhinnaiplutiglu ayuqhautigiyauvaktuq munarinahuariangani ilihimanuarlugillu ikumatjutinut ikayuutikhat. Talvuuna, akivialukhait Nunavutim alruyaqtuqtunik ikumatjutaita ayurnaqtuq kangiqhinahuarlugu. Amigaittutqiat Nunavummiut kangiqhimannigait akivialuit ikayuutikhat ayurnaqtuuvangmat. Ikinniat kangiqhitjutikhat taimaa Kavamaita Nunavut akhuurvigiyauliqpaktut angiglitquyauplutik ikayuutikhat nunaryuami uqhuryuat akitturaangata.

Naunaitkutaq 1. Naiglihimayuq akiinnik nalaunnahuaqhimayuniglu 2005/06-mi Kavamaita Nunavut ikumatjutikkut ikayuutikhanik

Ikayuutikhat	Alruyaqtuqt	Uqhuryuat	Tamaat
GN	\$6,252,330	\$4,152,770	\$10,405,110
Igluliqiyit	\$11,338,000	\$9,641,000	\$11,338,000
Inirnikhat ikayuutait	\$384,735	\$122,770	\$507,505
Tamaat	\$17,975,065	\$13,916,540	\$31,916,540
CGS akitturyuummiutat uqhuryuanut			\$1,797,000
<u>Ikayuutit ahinit</u>			<u>\$10,125,490</u>
Tamatkirlugit Alruyaqtuqtunut Ikayuutit			\$43,839,030

Tamatkiutiplugit, Kavamait Nunavutim alruyaqtuqtunik ikumatjutit akiitigut ikayuutit akilgit imaa \$43.8 miliat taalaq 2005/2006-mi, ihuaqhikpat imaa \$1,500 taalaq inugnmud atauhirmut Nunavunmi.

Alruyaqtuqtunik ikumatjutit akiita ikayuutait ilaqaqtut uuminnga Nunavunmi Alruyaqtuqtunik ikumatjutikkut Ikayuutinik, igluqaqtut igluliqiyitkut igluinnut ikayuutit, mikiyunut nanminiutinut ikayuutit Ilinniaqtuliqiyitkullu Inirnikhanut ikayuutit.

Uqhuryuanut ikayuutit takunnarnainnarunaittut atuqattaqtunut. Uqhuryualiqiyitkut Akikhait uuktuutauyuq. Ukiuq tamaat Kavamait Nunavut tutquqtiriliqpaktut maningnik qanuq talvunga Uqhuryualiqiyitkut Akikhaita Ilivianut akiliriangani uqhuryuanik aggituyayukhanik auyami umiakktut. Kavamait Nunavut akikhaanik ihuaqhaivaktut piyakhamingnik tatqiqhiutin 12 aturlugit akiliriangani ukiumi akiliqpagatik uqhuryuanut. Kihimi, ilaani akikhat pivagatik niuviqtauyunit mikivallaaqpaktut akikhaanut niuviqhimayani. Qangannuaq Kavamait Nunavut nuutiqpagait akikhat talvunga akiliqunnaittumik inungnut mikiluaqqat. Aippaangani, uqhuryuat akiat akittuqhimaniaraluaqtuq 10 santsnik 1 liitamat Kavamait Nunavut tamaat akiliqkpagu akikhaa inungnut.

Tamaita kikhait naunaiqhimannigittut ihuaqhaqhimayumut uqhuryuat akianut. Uqhuryuanut niuvirutaita akiit ihuaqhaqhimayut akiinnut nunaliqtuqqat, ihumagiplugu aippaanganimit uqhuryuat atuqhimannigittut ilihimaplugit. Aulanirmut akiit ilaqaqtut hapkuninnga akiliqtakhamingnik, havangninut, ingilranianut, tamayat, uhihimayut, ingilrutit, havakvingni tamayat, niuvrutauyut kaantulaliqinikkullu. Niuviliqpaktuq akiliqtitauyuittuq akikhanik ikayuqtaunirmut aallannullu, ukunatut akilitiriniq uqhuryuaqarvingnik, kiinauyaliqinirmut, aallallu akikhat akililiqpagait Kavamatkut Nunavunmi timiuyunit.

Akituvallaanngittuq Alryaqtuqtunik ikumatjutit Tutquumavia (AEF)

2003-mi maligakhaq angiqtauvaktuq akituvallaanngittuq tutquumavikhaq. Tammna nakuuhiyuummirniaqtaa kavamatkut munariyaangani ikayuutit inungnut, ikayurlugit hivummuktirinahuat akiglihimayaangani havaktaunahuat, pinahuarlutik ikayuutikhanik maningnik atuqpallaanaittumut piyuummirahuariangani, atulirlugit aulapkarlugillu ikumatjutikkut ikayuutit.

Akituvallaanngittuq tutquumavikhaq aallanik atauttimunngaqtihunnguyait aallatqit tatja atuqtauyut uqhuryuakkut ikumatjutikkullu ikayuutit. Taimailiurumik aulapkainiq ikayauutinik munarilluariangani kiinauyarnik ikayuutinik, hitamat tatqiqhiutin qaangiraangata unniutinik tunihivalgutik atan'nguyat kiinauyaliqiyit pinahuarluarlugulu ikumatjutinik atuqpallaanainniq. Talvalu, nuutilaaqatait tatja atuqtauyut ikumatjutikkut ikayuutit ukiuq naatkaangat tutquumavingmut kiinauyanik ililugit.

Naahuriyaat maligakhaq taamna angiqtauniarahugiyaa Nuvaippa 1, 2007-mi, tahapkuat man'ngit atuqtaulaalirlutik.

AULLAQTIIRUTAIT: IGLULIQIYIIT IGLUIT

46 pusan'nguyut igluqpait Nunavunmi igluliqiyit iglugiyait. Aatjikkutariplugit aallat igluliqiyit igluit Kanatami, igluqpangnut ihuitjutiqarniarungnaqhiuq ihuaqhaqtauyuittuq akikhaqqukinnirmut talvalu ikumatjutinut akikhat piliqpakkamigit.

Igluliqiyit igluinni ittuq inuit akiliqtuyuitait uunaqtutit, alryaqtuqtunik ikumatjutillu ikayuqtauvaktut angiyunik. Ukunatat Iqalungni igluliqiyini, igluqaqtut akiliqhivaktut imaa \$0.06 psantsnik atauhirmut kWh kigliqanngittumik alryaqtuqtunik ikumatjutinut, talvuunattauq nanminiaqqtut iglunik akiliqhivaktut \$0.195 atauhirmut kWh hivullirnut 700kWh (1,000 kWh ukiurmi) unalu \$0.395 avatqplugulu una kigliqharaluanga.

2005/2006-mi, Kavamait Nunavut akiliqpagaat alryaqtuqtunik ikumatjutit akikhaa una \$11,338,000 uunaqtullu akikhaat una \$9,641,000 igluliqiyit igluinnut. Igluliqiyit atuqpallaanngitkumik 15 pusanmit 20 pusanmut atulirlutik ilingaiyautinik ihuaqtunik nutaanik nappaqtirinnaittumik iharianaitpat uvuuna akikhaq ukiuq tamaat \$3.15 miliat taalamit \$4.2 miliat taalamut takunnaqhihunnguyuuq. .

Uqautigiyaullayuittuq inungnit hamna alryaqtuqtunik ikumatjutinut qanuq ikayuutit igluliqiyit igluitigut. Immaqaak hamna ihumagiyaavakkami naammagiyaupluni akikitqiat ikayuutit ayuqhautiginiarmagit nunam igluqhaqkinniq talvalu iglugiangniq nakuulluanngittunik. Kihimi ayuqhautauniarungnaqhiuq akittuqtaugumi ikumatjutit akiat maniliulluanngittunut havaktunut ayuqhautauniaqhuni ayuqhalirumik ikayuuhiarutikhamingnik pilirniarunganqhiut. Taimailitkumi, atuqhimanngitani Kavamaita Nunavutim akikhakkut ikumatjutinut atuqtaulirniaqhuni ikayuuhiaqutikhanut.

Nunavut Igluliqiyiryuangit ihumayut tahapkua 25 pusan'nguyut iglut Iqalungni tamaita ukiuqaliqtut 25-30-nik talvalu tikinngiplugit ikumatjutinut ihuatqianut atuqtaaliqtunik. Akikhait hapkua iglut ihuaqhattiaqtaugumik atuqpallaanaittumik ikumatjutinik ihuaqhautaitigut 1997-mi akiqarniaqhutik \$110,000-\$115,000 iglumut atauhirmut angiyuuq imaa 675 square feet-nik. Hamna ihuaqhaqtauyuuq uumunga \$200,000 taussat taalamut. Nutaaq nappaqtitaugumi ikumatjutinut ihuaqhihimayuq angiyuuq 800 square foot-nik igluqpak akiqaqtuq \$278,000 taussat taalamik. Tahpakua ikumatjutinik atuqpallaanaitkuti atuqtaulirumik imaa himmirlugit atauhiinnat igalaaq

nakuugaluaqhutik, angitqianik pinahuarniq aturahuangilluni ayuqhaqpagaat. Hivunirmi kihimi nappaqtirigumik nutaanik iglunuk nakuuyunik ikumatjutinut atuqpallaarnaittumik nakuutqiyauniaqtuq qakuguraalungmut.

AULLAQTIRUTAIT: IKUMATJUTIKKUT IHUAQHITTIARNIQ PIUMAYAUYUKKULLU AULATJUTIKHAT

Nunavunmi Alruyaqtuqtunik Ikumatjutinut Aulapkainiq

Nunallaani Kavamatkunnilu Pivikhaqautikunnut (CGS) munariyaat Nunavunmi Alruyaqtuqtunik Ikumatjutinut Aulapkainiq, havaarinahuaqtaat alruyaqtuqtunik ikumatjutinik atuqpaallaarnaittumik piyakhat iluani Kavamaita Nunavut.

Akittuqpallianiit alruyaqtuqtunik ikumatjutit angiglivallianialu Kavamait Nunavut igluqpaliqiniata takunnaqhiuq iharianarnianik aulapkainikhamik alruyaqtuqtunik ikumatjutituriangani. Kavamait Nunavut igluqpait 518 atuqpaktut 14 miliat taalanik akiinnik immap, alruyaqtuqtunik ikumatjutinut uqhuryuanullu uvani 2002-2003-mi.

Haniagut \$750,000 taussat taalaq alruyaqtuqtunik ikumatjutikkut ihuaqhainiq naunaiqpagaat iniqhugulu Iqalungni 2005-2006-mi igluqpainni Kavamatkut Nunavtuim. Hamannga akikhat atuqhimayait ihuaqharnirmit pipharnaiaqtait pingahuni ukiuni.

Nunavut Alruyaqtuqtunik Ikumatjutinik Havakviat

Nunavut Alruyaqtuqtunik Ikumatjutinik Hvakaviat (NEC) atuqtauhimaliqtuq havagiangani ihuaqhiyuummirianganilu nakuuhinahuarlugit aturniit alruyaqtuqtunik tamainni Nunavunmi ikayurlugillu hanaqitjutikhat mikhipkarahuarlugit puyuum anialailaqtait. Hamna pilaaqtaa iliharahuarlugit inuit aulapkainikkut alruyaqtuqtunik ikumatjutinut, ihuaqrniq, atuqpallaaqtailiniq ayunngittunut havaktakhanik, kangiqhitjutinik katitiriluni, ilittuqhainiq, unniqtuiniq kangiqhimayayukhaniglu pilutik alruyaqtuqtunik ikumatjutinut aturnikkut ikayurlugillu Nunavunmiut atuqpallaarnaittaangani piyakhaitigut.

Qulliq Alruyaqtuqtunik Ikumatjutinut Kuapuliissit aulapkaqpagaat piplugillu angitqiangit ukiumi atuqtakhat kiinauyaliqinikkut Nunavut Alruyaqtuqtunik Ikumatjutinik Havakvianut (NEC), Iqalungniittuq.

NEC-kut Pinahuaqtait Atuqtakhat

- Alruyaqtuqtunik Ikumatjutinut Ilittuqhainik Nanminiaqqtunut

Alruyaqtuqtunik Ikumatjutinut Ilittuqhainik Nanminiaqqtunut iyauniaqtuq jaantulaiqiyiniit piyauhimagunit akimanahuarnikkut kaantulaakhanik. Kaantulaaliqiyi ayuiqharniatait NEC-kut QEC-kullu havaktiit, ihuaqqallu, ayuiqharlugit ayuirumayut kitkut Nunavunmi nunallaani. Kaantulaaliqiyi piniqtaalu ihivriuhiniq nanminiaqqtut igluinnik. QEC-kut ihuaqharniaqtaa ilittuqhainikhaq ilaqtuq akilitjutikhanut takuniaqtait atuqpallaarurumik alruyaqtuqtunik. Nanminiaqqtut iglunuk akilirniaqtaat ilanga haphuma ilittuqahiniup.

- Alryaqtuqtunik Ikumatjutunik Atuqpallaayuittut Ingilrutinut Piyakhat

Alryaqtuqtunik Ikumatjutunik Atuqpallaayuittut Ingilrutinut Piyakhat pipkarniaqtaik niuvvaaviit tamayaliqiyullu pihimayaangani piinnarialaqaangaanilu alryaqtuqtunik ikaumatjutunik atuqpallaarnaittumik ingilrutinik imaittunik, uaqhitjutunik, niritjutunik uaqhitinik qiqumavingniglu. NEC-kut tatja akikhainnik naunaiyanahuaqtut haphuma.

- Inungnut Tuhautikhat

Angiyuq *Inungnut Tuhautikhat* pitjutiginiaqtaa Nunavunmiut kangiqhitjutikhani aallatqiinik aturniagut ikumatjutunik atuqpallaarnaitkutiniglu. Talvalu kangiqhipkarniaqtaik Nunavunmiut piyakhanik aallanik ikumatjutunik piyakhaniglu niuviqtakhanik aallanik.

- Nunallaani Ikumatjutikkut Uuktuutigiyauunahuat

NEC-kut hanahimaliqtut havaakhanik ilaqaqtunik uuktuqtauyumayunik ilittuqharianangani qanuq tamaat aturnianik alryaqtuqtunik ikumatjutunik atuqpaktungni akitutqiangni nunallaangni malruungni.

Ikumatjutikkut atuqpagaik tamaanit nunallaamit munariyaunnginarialik ihuaqharluglu ukiumut atauhirmut. Ikayuqtauluni nunallaamit, qanuriliurutikhat ikumatjutunik atuqpallaarnaittumik hanayauniaqtut talvanngalu ikumatjutunik aturuiqpallianirmiglu tikitakhamingnik pilutik. Atuqpallaaqtailiniit angiyunullu akikhat tutquqtirlugit atuqtaulaaqtut ikumatjutunik atuqpallaarnaitkutininut.

Uuma uuktuqtauyup nakuunia kiinauyaliqinikkullu pivalliatjutait manituqpallarnainniillu ihivriuqtauniaqtut atuqtaulirlutiglu aallani atuqpallaayuktuni nunallaani hapkuningga, maniktuqpallarnaittumik ayuiqhautigiyaulutiglu atuqpallaarnainnikkut ukiuq tamaat.

AULLAQTIIRUTAIT: IKUMATJUTIGHAT NALIIT QANURITTUT

Pauwaqtuutiniq-imarmit aulapkaitjutigiyaupluni Ikumatjutigiyauyut

Iqaluit atuqpaktuq 12 milliat liitanik urhuryuarmik atauhirmi ukiumi ikumatjutautigiami, 1mit 3mut ittuq atauttimut atuqtaik ikumatjutautikhanganik Nunavunmimi. Iqaluit 9nik megawatt quuliutinga piimayauninga unalu qilaminnuaq angikliyuumirmat pipkaitjutigiya angitqiyauyuq uqariyarhimayuq niuvrutauniq ikikliyuumiriami urhuryuaqtuutininganik unalu pipkaigiami nakuutqiamik manikhangitnik ikayuutautigiami pauwaqtuutiniq-imarmit aulapkaitjutigiyaupluni piliurniq.

QEC piliuqtuq ihivriuqniqmik pauwaqtuutiniq-imarmit aulapkaitjutigiyaupluni januriitakhanganik ikayuutiutigiami Iqalungmut. Qaffiuyukharhiut januriitakhakhangitnik ihivriuqtauliqtut. Tapkuat januritaqarvikhat piqaqtut hakugiktiliqarhuni 3.4 megawattmit 20 megawattmut. Hanalihaarniaqtaik 2009mit 2011mut tamna havaaqlu iniqtilihaarniaqtuq malruuknik pingahunikluuniit ukiunik . Qakugu aulapkaitjutigiyauniaqtut talvani hanianiluuniit allani nunallaani ihivriuqtauniaqtutlu.

Anuriktuq Alryaqtuqtunik Ikumatjutit

Anuriktuq ingniqtuq pauwaliuqtuutikhaq atuqtauyut hitamani Nunavunmi nunallaangani 1988mit. Tapkuat nunallaanguyut:

- Iglolik 1988mi
- Iqaluktuutiaq 1994mi
- Kugluktuk 1996mi
- Kangirliniq 1998mi

Anurikuk ikumatjutigiyaayut tatja atuqtaunngittuq huli Nunavunmi. Ayurhautigivagiliqtait Anurikuk ingniqt pauwaliuqtutikhat tunngavingitnik, aulapkainingit munarinningitnik nutqaqtitingitniklu, ayuittiarhimaittuniklu munaqtikhangitniqanngitmat. Kihimi, ayurhautiqaraluarhuni Nunavunmi nutaanit aulatjutingitnik, Anurikuk ikumatjutigiyaayut atuqtauliqtuq nakuuyumik allani ukiuqtaqtumiutani. Nutaanguqtiliqiniq pihimaaqtuq angikliyuumiqtuq piimayaayuq Anurikuk ikumatjutigiyaayut atuqtauningit pipkaijtutaayuq akingitnut ikikliyuumiqhimayunik. Ilangit uuktuutigiyaayut ukuat:

Antukiuqtaqtumia: Astraliup Kavamangat iliurayut Anurikuk ikumatjutigiyaayut atuqtauningit Mawson Ihivriuqtiliqiini Antukiuqtaqtumia in 2003. Tamna ikumatjutiliqinga pauwaqaitjutigivagait malruuknit Anurikuk ingniqt pauwaliuqtutikhaq unalu urhuryua januriitanga. Ikumatjutigiyaayut januriiliuqtangat ikitjutingit ukunani Anurikuk ingniqt pauwaliuqtutikhaq unalu urhurhuaq januriitanga. Tapkuat ingniqt pauwaliuqtutikhaq atuqtauyut ukiuq tamaat anuqqamit Anurikuk anurhiliqtiuvaktuq 180 kilaatamik atauhirmi ikaarnirmik unalu uunaqutinganik -36C. Aturhutiklu Anurikuk ikumatjutigiyaayut akituvallaamik alruyaqtuqtunik ikumatjutit akinganik tamna ihivriuqtautjut pipkainngitait piviliriaqtunut uumaqutit havautiinautiliurumitku.

Newfoundland-mi: Ramea-mi uuktuutautigiyaayuq uumunga Anurikuk unalu urhuryuaq januriitaliqiniq 2004mit havauhiqmiklu pipkaijiqtut pigiami pauwaqtuutiniq Anurikuk unalu urhuryuaq januriitaliqiniq unghiktunut nunallaanut.

Atuqtauninganik Piliurninganik Pauwatuutinganik Uumatjutingit

3.2 kWp grid-atayumik Atuqtauninganik Piliurninganik Pauwatuutinganik (PV) atuqtauningit iliuraimayuuq hivurangani Ilinniaqpaalivik Nunavunmi Iliharvingani 1995mi. Tamna PV atuqtauningit pipkaijtutaayuq malruuknik mWh pauwaqtuutimik ikumatjutigiyaayut atauhirmi ukiumi ulapiqutaittumik ikumatjutikhanganik, talvani kihimi tamna AC ikumatjutigiyaayut igluqpingani taununnagaraangat. Tamna havauhiq nakuuyumik naunaipkaijtutigiyaa pauwatuutikhanganik-atayumiktut Atuqtauninganik Piliurninganik Pauwatuutinganik Nunavunmi. Atuqtauninganik aulapkaininganiklu Atuqtauninganik Piliurninganik Pauwatuutinganik atuqtauningit nakuruqtiqiniq akingalu ikikliyuumiutinga, una nutaanguqtiriniq akhuuqtautjutigiyauniaqtuq alruyaqtuqtunik ikumatjutit atuqtauyunnut Nunavunmi.

Atuqtauninga Alruyaqtuqtunik ikumatjutit Puyurlunginmit

Atuqtauninga ilaayuq aturninga puplait kaasiliingit hiuraqtarviingitnit piliurningalu uunaqt pauwaqtuutinit piliurninganik puyurlungnit. Nunavutim nunallaangit inugiakhiliqtilluni puyurlungit aniqautingit ayurhautigiyangit angikliyuumiutiyuq. Atauhiq ihuarhitjutaniiq piliuriami pauwaqtuutimik uunaqutimikluunniit puyurlungnit.

Aularaanginnaqtut ikumatjutit

Inugialluangittuq Alaaskamiutat Galena-mit hivumualiqtut iliturjutigiyamiknik pinahuaquplugu atuqtauliriamikni aularaanginnaqtut ikumatjutit ikumatjutigiyauyut. Tamna inugialluangittuq nunallaaq qunngiaqliqtaraluang aturiami aularaanginnaqtut ikumatjutit nuutiriutinga, naunairihimayuuq Toshiba-mik 4S (qayanngnaitqiamik, mikkaupluni ayurnaittumiklu) piliuriami 10 megawattmik ikumatjutigiyauyut.

Uunaqt Imarmut Uunakhiiniq

Igluqpaup Uunakhiiniq Pinahuarutit

Igluqpaup uunakhiiniq atuqtauningit atuqpagait uunaqninga pipkaihimayuuq pauwaliuqtumit. Iliuraigumi uunaqningap himmautingit niklaqtiutimit huppuktaut atuqtauningit januriitanit uunarutinganit atuqtauhimayuuq avatimut piinariaqaqtuqlu aniqqavaktutlu insuliitirhimayunit turhuanit qaniktunut igluqpinut atayut atuqtauningit. Alruyaqtuqtunik ikumatjutit nuutirininganut aulatjutingit, uuktuutigiyauyut nuutirhugitlu tapkuat uunaqt atuqtauyunut uunakhiiniq atuqtauningit igluqpingani.

QEC iniqtiriliqtaik atuqtauningit Kangirliniq Iqalungnilu ihumagiyauyunilu tapkuat havauhiit aulapkailihaarniaqtut nunnguliqqat 2006-2007 maniliurnirmut ukiunngani. Tamna Kangirliniq Iqaluitlu ikumatjutingit tutquumaniaqturlu 2.3 miliat liitanik uunaqtimik urhuryuamik ikiklivallialugulu puyuum anialailaqtataa puyut anianiit 6 tausit tonnes atauhirmi ukiumi.

Tamna Kangirliniq havauhiq angikliyuumiutinga atuqtauninganit atuqtauningit. Uunaqtigivakniaqtaik Nunavut Kavamanganut havakvingitnut, Nunavunmi Ilinniaqpaalivinga, haakirvinganut, imarmut halummautinganit, angayukhiit iliharvingat, nutaamut munarhivinganut, tallimaniklu nanminiaqtut igluqpinut.

Iqaluit atuliqtuq uunaqt januriitanut angikliyuumiriami Nunavunmi Ikumatjutigiyauyut Igluqpinga uunakhiiniq ihariagiyaayut. Aipaa piyakhanga ilauyuq iliurainiq tunitjutautinga turhuaq unalu alruyaqtuqtunik ikumatjutit nuutiriningit imarmut halummarhainiq, Iqaluit pampiutirvinga unalu Qikiqtaalukmiutanut Aaniarvinga.

Hivunimi ihumaliuqniq Iqalungmi ilauyuq angikliyuumiqtautinga uunakhiiniq atuqtauningit Inuksuk Angayukhiit Sikuurvianut, CBC Igluqpinga, Nunavunmi Ukiuqtaqtumi Iliharvinga nutaarlu Nunavunmi Kuatiliqiyikkut igluqpinga.

Havaktaarniq havauhiq piqaqtuq ilanganit allanut nunallaanut, kihimi manikharvikhaatigut tatja qiniqtauyut.

Hiqinirmit Imarmut Uunaqt

Hiqinirmit imarmut uunaqt atuqtauningit alruyaqtuqtunik ikumatjutit hiqinirmit uunaqt uunaqtingaluuniit uunaqtumut imarmut ilanganik pivallianiq imarmut ihariagiyaayut. Tamna hiqinirmit uunakhiiniq katitiriningit iliuraimayut hivuraanut ittumut qilanga iglup. Tamna katitirininga

kanuyaq uquiyautaa tunngavikmunngaqaqtuq kiplariktumik tunngavikmik piiqtauninganikluuniit hikuliaq turhuaqmik. Alappaarnaqtuni, niqutinut uunaqutit imanga atuqtauyuuq uunaqutimut nuutirutinganik pigiami uunaqut katitirutjutinganik imarmiuttamut qurluaqtumik.

Hiqinirmit Anirhaaktavut Uunaqut

Tamna hiqinirmitikianga atuqtauningit uuktuutigiyauyuq uunakhiikhimayuuq hilami anirhaaktavut piyuq anirhaaktavut-munariyanganut aturhuni hiqinirmit uunaqutigiyanga ukiumi talvanilu ukiungit tatqirhiutingitni. Tamna Hiqinirmitikianga Atuqtauningit atuqtaunngittuuq uunakhiiniq anitjutiutinga katitiriniq aturhuni taaqtumik kalalikmik kilakhimayuuq havigalik piqaqtuq nuutiriyuuq uunaqut hilamut anirhaaktavut itiqtipkaiyuq kilakhimakkut ikiakmi.

Hiqinirmitikianga iluraimimayuuq napayunngayumut ikianga, hivuraanut uallinganutluuniit-ittut nakuutqiyauyut pipkaitjutinga ikiakmut pigiaqtaarumi uunaqut ukiakhamit, ukiuqmi upinngapluuniit hiqininganik. Unakhiirhimayuuq anirhaaktavut turhuaqtauyuuq atuqtauyunut anirhaaktavut munaqtinganut pipkaitjutigiyauyurlu talvunnga allanganik kaivluaqtauninganik kaivluarutinganik. Hiqinirmitikianga iluraimimayuuq angayukhiit iliharvinganut Kangirliniqmi.

Atuqtauninga uunaqutinga nunapta iluanga Atuqtauningit

Atuqtauninga uunaqutinga nunapta iluanga atuqtauningit havakpaktut amigaittuni. Piliurhimayut ihumagiyauminit uunaqutingit nunaup qulaani itmat qiqiutjutimiknit. Nunaa uunatqiyauyuq ukiumi niklaumatqiyauvlunilu auyami hilamit anirhaaktavut.

Atuqtauninga uunaqutinga nunapta iluanga atuqtauningit pihimayuuq atauhikkaamit, nakuuyumit atuqtauningit atuqtaunnginnarialik tamarmiknut uunakhiiniq niklarhiinirmullu, piyarhugu ihariagiyauninga avaliitunik uunaqutimik unalu niklaqtuutimik atuqtauningit. Piinarialik uunaqut imarmut piitluni allanit akinganik.

Nunap-alruyaqtuqtunik ikumatjutit atuqtauningit atuqpaktuq allatqiinik hauhimayunik turhuaqnik nuutiriami uunaqut nunap iluanit igluqpinga auyami, himmautipkarhugu hihaiqhimayunik anirhaaktavut pipkaiplugulu turhuanut. Tamna atuqtauningit ihuarhaqtautaaqtuq umikhimayumik angmaumayumikluuniit kaimalluriktut, tamnaluk kaimalluriktut nakiqtaaginnarialik napayanguluniluuniit. Angmaumayut-kaimalluriktut atuqtauningit pipkaivaga imaqtut ittumik iluani hauhimayut turhuangit, tapkuat angmaumayut-kaimallurittut atuqtauningit pipkaivaga qattaryumik imarmulluuniit.

Ihivriutauhimangittuuq Nunavunmi naunairiami ihuatqianinganik qaffiuninga inuuhimayup Atuqtauningaluuniit uunaqutinga nunapta iluanga atuqtauningit naunairiami nakuutqiamik piyaxhangit ahiruqtinqaaittumik nunaup puvitquumannga.

Atuqtauninganik Alruyaqtuqtunik ikumatjutit Piqaqtingit Kitunik piinariaqalirluni

Nunavunmi nutaanguyuq angivallaarhunilu piqaqpiarhunilu amigaittunik nunamiingarhimayut manikhanahuarutit ukuninganiklu, pauwaqtuutiniq- pauwaqtuutinit, algunngup puyua, kaasiliq urhuryuarlu piqutingit.

Urhuryuaq Kaasiliingalu Piqutingit

Nunavunmi nakurutauyuq piqariami 5 pusantmik Kaanataup ilitariyauyuq urhuryuamik tutqumavianginnik 15 pusantmiklu Kaanataup ilitariyauyuq tutqumaviuyunik kaasiliimik. Ublumi akingitnik tapkuat tutqumavingit akiqaliqtut 80 billiat taalamik. Tapkuat tutqumavingit akiliqtiullaqtauniaqtuq Nunavut kavamanganut, pigumi nuutirinirmut angirutimik kaantaup kavamanganit. Nunavut Kavamanga hivulliqpaangani pilihaaliqtuq uqautigininganut kanataup kavamanganut nuutiriniqmut angirutautimik pipkaijtutigiyauniaqtainnik Nunavunmi qablunaat nunangatut ikumatjutigiyauyut uumangga nunamiingarhimayut manikhanahuarutit.

Qanuritaakhaanga pipkaiyuq nunaryuami urhuryuangit akingit itqarharningit. Atauhirmut itqarhauminik akiqarniaqtuq 1 hannat taalamik kuvirariami atauhirmik qattakyukmik urhuryuamik Nunavunmi. Ilanganit itqarharningit 10nik ukiunik urhuryualiqtut piliuriamikni Nunavutim piqutingit, kihimi una allanguqniaqtuq naunaittiangittuq nunaryuap urhuryuanigut akingit angikliyuumiqpiaqqata itlunilu akitunnakyuami taimaatut ittariami maniitigut ihuarutigiyauninganik.

Talvuuna Nunavunmi piqarmat amigaittunik uqhuryuakhanik taimaa inngittuq amigaitqiyauninga Nunavuutim urhuryuanga kaasiliingalu atuqtauniaqtuq nunavunmi ikumatjutigiyauyukhanik januriitanik uunakhiiliqinirmulluuniit unalu ingilratjutikhamutluuniit. Tutqumavingit, kihimi, agyaqtauniaqtut nunavunmit piliuqtauyukhat. Tapkuat ikayuutauyut pipkaiyut urhuryuanut kaasiilnutlu piniaqtauyut hivullitutigiyanganik taaksinit akingitnutlu akiliuhiarutingitnik atayunit hulilukaarnimit ilihainikkut, nunamikni havaangit unalu maninik atuqtauyaminik.

Uutirnaqaqtut Uyarat

Akingit uutirnaqaqtut uyarani hilaryuamit niuvrutinganit angikliyuumiqtuq 75 taalamik atauhirmut paunmut aippaanganit qanarunaqtuq akhuurutaupluni piumayaukmat uutirnaqaqtut havigaliit, atuqtauvaktut urhuryuagiplugit aularaanginnaqtut ikumatjutit piiqtautjutinganik. Ihumaalutigiyauniq hilautigut aallanguqtirninga puyuum anialailaqaanganit urhuryuanit akhuurutigiliqtait ilangit nunangit pauwaqtuutinit januriitangit angikliyuumiq aularaanginnaqtut ikumatjutit piliurninganik aktikkulaangit. Aularaanginnaqtut ikumatjutiqarvingit pilainmat puyuum anialailaqaataanik kihimi piliulimaittuq ahiruqtauninganik uutirnaqaqtunit puyurlungitnik.

Uutirnaqaqtut uyarani akingit akitturyuumiutingmat nutaangittumiklu angiumik uyarakhiuqtingitnik havauhiq piliuqtautinga atayukhaq humulliqaaq nunaryuaptingni taimaa Nunavuutim uutirnaqaqtut uyarait piqutingit qakugunnuaq pipkaijtutigiyaunialiqtuq tapkununga uutirnaqaqtunik uyarani uyarakhiuqtunik. Nunavunmi qakugunnuaq ihumaliuqtukhat piumagiamiknik uutirnaqaqtunik uyarani uyarakhiurniqmik taimaatutluuniit uyarakhiuqlugit maliktakhaqarlutik.

AULLAQTIROUTAIT: AVATIMI IHUMAGIYAUNIIT

Hilaum Aallanguqtitininga

Hilaryuami ihumagiyauniq puyuum anialailaقتها angikliyuumiqtuq naunaitqiliqtuq inuit hulilukaarnimut 1750mit. Tamna hilaryuami angikliyuumiqtuq puyurluk nakuungittuq anirnirlirnaqtuqmut ihumagiutiutauyuq uqhuryuakhat aturninganut. Kiutjutinga hilaryuami uunakpalliayuq 2° C unalu 4° C nunguliqqat 1 hannat ukiuni, mahaliqtuq ukiuqtaqtumi tariunnga unalu nunani hikungit, angikliyuumiqturlu itingangningani atuqtauyup nunaup puvitquumannga.

Nunavunmi pipkaitjutigiyaama tamaat pauwatuutinganik, uunaqutivlugu iglungit unalu imarmut, agyarhugitlu hunavalungit unalu inunngit ikumavlugu uqhuryuakhat talvuuna piliupkarhugu puyuum anialailaقتها. Inugiaknigiyaavut mikkaukmat ilangavutlu Kaanataup puyuum anialailaقتها ikitqiyaukpat 0.1 pusanmik tatja ayurharvigiyautiqaqtavut.

1998mi, Kaanata sainiqtaa hilaryuarmiunmi Kiyuutu Angirutinga angiqtaik ikikliyuumiriama puyuum anialailaقتهاanganik puyut anianiit 6 pusanmtut qulaani 1990 itjutingitnik 2012nguuqqat. Kaanata tatja 23 pusanmguyuuq qulaani 1990 itjutimingit. Inuknit qanuqtut ihumagiyaamiknik Kaanatami tatja akhuurutiriliqtaik ikayuutimik angikliyuumiqtuq akhuurut tamainnit itjutimingit kavamamik ikikliyuumiriama puyuum anialailaقتها. Kaanataup Kavamanga piliuqtuq inirhimaittumik *Halumayumik Anirhaaktavut Maligaq*, atuqniaqtuq allatqiinik maligainnik, akhuurutauniq ihivriunniq piliurnimiklu angikliyuumiriama Kaanataup akhuurutikhanganik hilaup aallanguqtirninga.

Nunavunmi hivulliuuuq nuna Kaanatami sainiriamikni Naunaitkut Angiqatiriiknirmut hilaup aallanguqtirninganut. Tamna MOU sainiqtauhimayuq Aktuba 31mi, 2003, naunaiqhimayurlu angirutingit havagiama ikikliyuumiriama puyuum anialailaقتها puyut anianiit. Nunavunmi paarutigiumagumi ilanganik Kaanataup Puyuum anialailaقتها ikikliyuumiutikhanganik, ikikliyuumiqtukhaugaluq puyuum anialailaقتها 6 pusanmtut qulaani 1990 itjutingitnik.

AULLAQTIROUTAIT: NAIKLIHIMAYUT TAITJUTIT

GN	Nunavut Kavamanga
CGS	Nunalingni Kavamatkunnilu Pivikhaqautikkut
PPD	Urhuryualiqiyiitkut
QEC	Qulliq Alruyaqtuqtunik ikumatjutit Kuapariisingit
NHC	Nunavunmi Igluliqiyiikkut Kuapariisingit
NEC	Nunavunmi Alruyaqtuqtunik ikumatjutit Katimavia
NEMP	Nunavunmi Alruyaqtuqtunik ikumatjutit Munariniq Pinahuarut
NERP	Nunavunmi Alruyaqtuqtunik ikumatjutit Ihuarhainiq Pinahuarutit
FEER	Igluqpait Alruyaqtuqtunik ikumatjutit Aturningit Ihivriunniq Pinahuarut
DSM	Piumanianiq Munariniq
LEED	Hivuliqniq Alruyaqtuqtunik ikumatjutit Avatilnirmut Naunaiyarniq Pinahuarut
PVC	Atuqtauninganik Piliurninganik Pauwatuutinganik Uumatjutingit